

ΝΕΕΣ ΕΠΟΧΕΣ

Ι Δ Ε Ε Σ · Γ Ρ Α Μ Μ Α Τ Α · Ε Π Ι Σ Τ Η Μ Ε Σ

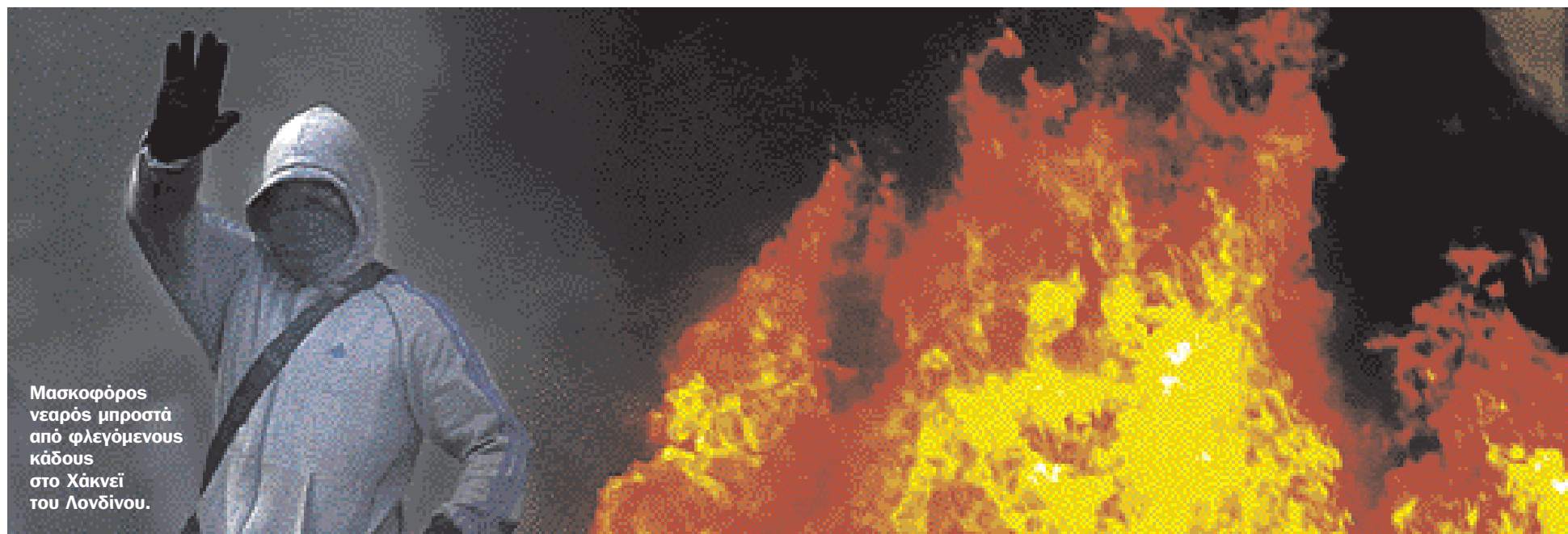
Η ΧΡΟΝΙΑ ΤΩΝ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΕΩΝ

Γιατί εξεγείρονται οι νέοι;

Οι ιστορικοί του μέλλοντος είναι πολύ πιθανόν να χαρακτηρίσουν το 2011 χρονιά των επαναστάσεων. Από την πλατεία Ταχρίρ του Καΐρου ως την αιματοκυλισμένη πόλη Χάμα της Συρίας αλλά και πέρα από τον αραβικό κόσμο, από την Πουέρτα ντε Σολ της Μαδρίτης ως τη δική μας πλατεία

Συντάγματος και τις υποβαθμισμένες συνοικίες του Λονδίνου, περιθωριοποιημένες κοινωνικές ομάδες και κυρίως οι νέοι βγαίνουν στους δρόμους. Ποιο είναι ο λόγος για αυτό το ορμητικό ξέσπασμα που άλλες φορές εκφράζεται με ζηλευτή και πρωτόγνωρη αποφασιστικότητα αλλά χωρίς

διάθεση σύγκρουσης και άλλες φορές καταλήγει σε μια έκρηξη οργής και σε ένα όργιο λεηλασιών; Ποιο είναι το νήμα που συνδέει αυτές τις εξεγέρσεις και τι τις διαφοροποιεί και τις μετατρέπει σε ανεξέλεγκτες ταραχές; Τι είναι αυτό που για μία ακόμη φορά κάνει τους νέους να εξεγείρονται;

Μασκοφόρος νεαρός μπροστά από φλεγόμενους κάδους στο Χάκνεϊ του Λονδίνου.

Το περίσσευμα του μίσους

ΤΟΥ ΑΡ. ΧΑΤΖΗ

Υπάρχουν διαφορές και ομοιότητες ανάμεσα στις πρόσφατες ταραχές στη Μεγάλη Βρετανία και σε εκείνες που ξέσπασαν στην Αθήνα τον Δεκέμβριο του 2008. Μία από τις σημαντικές διαφορές είναι η έλλειψη (στη βρετανική περίπτωση) αυτής της έστω επιφανειακής και ψευδοεπαναστατικής πολιτικής δικαιολόγησης των εξεγέρσεων. Στο Λονδίνο οι πυρήνες που οργάνωσαν τα επεισόδια δεν ήταν ακραίες αριστερές και αναρχικές οργανώσεις αλλά καλά οργανωμένες συμμορίες που δρουν εδώ και αρκετά χρόνια στις ίδιες περιοχές. Σε αντίθεση με την Ελλάδα, οι συμμορίες αυτές κυριαρχούν σε μεγάλο μέρος του Λονδίνου και άλλων πόλεων και πρόκειται να επανέλθουν σύντομα, μετά την αντεπίθεση της αστυνομίας, για να επαναδιαδικτήσουν την κυριαρχία τους. Υπάρχουν βέβαια και αρκετές ομοιότητες, όπως η αφορμή για τις ταραχές, η αρχική αδράνεια της αστυνομίας και της κυβέρνησης και η αμηχανία των πολιτικών κομμάτων. Στη βρετανική περίπτωση όμως όλοι συνήλθαν σχετικά σύντομα και η αντίδρασή τους φαίνεται να είναι αποτελεσματική.

Αυτού του είδους οι εξεγέρσεις έχουν έρθει για να μείνουν. Δεν είναι οι πρώτες (προηγείτο το Παρίσι στα μέσα της προηγούμενης δεκαετίας), ούτε θα είναι οι τελευταίες. Δεν θα είναι τα μόνα συμπτώματα, θα αποτελούν μέρος πολλών και διαφορετικών βίων πράξεων, ατομικών (όπως η πρόσφατη στη Νορβηγία) και συλλογικών. Φαίνεται ότι υπάρχει πολύ μίσος έτοιμο να ξεχυθεί και δεν βλέπω πώς το τζίνι μπορεί να παραμείνει μέσα στο μπουκάλι. Το περίσσευμα του μίσους αποτελεί το κοινό χαρακτηριστικό όλων αυτών των εξεγέρσεων.

Το μίσος που αναδύεται δεν θα το βρείτε μόνο σε μεγάλες ταραχές ή γεγονότα τρομακτικής βίας. Θα το συναντήσετε καθημερινά στο Internet. Διαβάστε τα σχόλια κάτω από κάθε είδους video στο YouTube, σχεδόν σε κάθε ανοιχτή σελίδα στο Facebook, στους διαλόγους στο Twitter. Θα διαπιστώσετε ότι σε πολλούς ανθρώπους γύρω σας (ορισμένους θα τους γνωρίζετε και προσωπικά) υπάρχει τόσο απύθμενο μίσος που είναι δύσκολο να συγκρατηθεί. Ξεσπάει σε κάθε ευκαιρία λεκτικά και βρίσκει άμεσα ανταπόκριση, καθώς υπάρχουν αμέτρητοι άλλοι έτοιμοι να το αναζωπυρώσουν. Όσοι προσπαθούν να αντιμετωπίσουν έλλογα, με κατανόηση και διάθεση διαλόγου, αυτού του είδους τις εκρήξεις μίσους απογοητεύονται αμέσως. Οι φορείς του μίσους έχουν τυφλωθεί από αυτό. Πόσοι είναι; Λίγοι στο σύνολο των χρηστών του Internet αλλά αρκε-

Ταραχές όπως αυτές
στο Λονδίνο θα
συμβαίνουν συχνά καθώς
εκατομμύρια νέοι σε όλον
τον κόσμο διαπιστώνουν
ότι η κοινωνία στην οποία
πρόκειται να ζήσουν δεν
έχει καμία σχέση με αυτή
στην οποία έζησαν
οι γονείς τους

τοί για να λερώνουν τα πάντα. Γιατί τόσο μίσος; Προφανώς ένα μεγάλο μέρος του οφείλεται στην παγκοσμιοποίηση και στις συνέπειές της. Η παγκοσμιοποίηση είναι ένα φαινόμενο που μακροπρόθεσμα έχει σοβαρότατα οφέλη για τις ανθρώπινες κοινωνίες. Η σημαντικότερη θετική εξέλιξη που οφείλεται στην παγκοσμιοποίηση είναι η απόλυτη κυριαρχία της φιλελεύθερης δημοκρατίας και της ελεύθερης αγοράς. Η ισχυρή πίεση από την αδύνατον πλέον να ελεγχθεί πληροφόρηση, τις νέες τεχνολογίες επικοινωνίας, τα ηλεκτρονικά κοινωνικά δίκτυα και τη μεγαλύτερη και ευκολότερη πρόσβαση σε όλα τα παραπάνω, θα διαλύσει κάθε προσπάθεια κεντρικής πολιτικής και οικονομικής οργάνωσης. Τα άτομα,

με όλο την πληροφόρηση, θα απαιτούν ολοένα μεγαλύτερη πολιτική και οικονομική ελευθερία και θα είναι πλέον πολύ ευκολότερο να την αποκτήσουν.

Η ελευθερία όμως έχει κόστος. Τη συνοδεύουν πάντα η αβεβαιότητα, κάποιες λάθος επιλογές, ο σκληρός ανταγωνισμός, η αποτυχία (στην πολιτική ή την οικονομική αγορά). Εκατομμύρια νέοι λοιπόν σε όλον τον κόσμο διαπιστώνουν ότι η κοινωνία στην οποία πρόκειται να ζήσουν δεν έχει καμία σχέση με αυτή στην οποία έζησαν οι γονείς τους. Δεν θα είναι ομοιογενής αλλά πολυπολιτισμική, γεμάτη από μετανάστες που θα τους ανταγωνίζονται για τις θέσεις εργασίας και τις ελάχιστες κοινωνικές παροχές. Δεν θα είναι ασφαλής στο πλαίσιο ενός τεράστιου υπερπροστατευτικού κοινωνικού κράτους αλλά ανασφαλής και ανταγωνιστική. Θα είναι απαραίτητη πλέον μια συνεχής και σοβαρή επένδυση σε ανθρώπινο κεφάλαιο αλλά και μια ικανότητα ταχείας προσαρμογής σε γοργά εναλλασσόμενα κοινωνικά και οικονομικά δεδομένα.

Σε τέτοιες εποχές ταχείας μετάβασης και ρευστότητας, όταν τα άτομα αδυνατούν να τις παρακολουθήσουν, να τις εξηγήσουν και προφανώς να τις προβλέψουν, τα αισθήματα ανασφάλειας οδηγούν σε διάφορα είδη συμπεριφορών. Η επιφυλακτικότητα, η επιθετικότητα, ακόμα και το μίσος προς τους φορείς της

αλλαγής αλλά και σιδηήποτε το διαφορετικό, είναι μια συνήθης αντίδραση. Περιορίζεται όμως από τον νόμο και τους κανόνες κοινωνικής συμπεριφοράς.

Στην περίπτωση της Βρετανίας (και της Ελλάδας) κατέρρευσαν και τα δύο. Η αστυνομία ήταν απύσχα και οι φορείς του μίσους αντιλήφθηκαν γρήγορα ότι δεν θα υπήρχε κόστος για τις εγκληματικές πράξεις τους. Καθώς η πρόβλεψή τους επιβεβαιώθηκε, αυξήθηκε αυτόματα και ο αριθμός τους με τη συμμετοχή ορισμένων ατόμων. Η λεγόμενη «κοινωνία πολιτών» (civil society), έχοντας υποστεί πλήγματα από την πολυπολιτισμικότητα και την κυρίαρχη ανονμία, δεν είχε να προσφέρει σοβαρές κυρώσεις που θα είχαν αποτρεπτικό χαρακτήρα. Αυτό όμως που έχει το μεγαλύτερο ενδιαφέρον είναι ότι η αγγλική κοινωνία (όπως και η ελληνική) αντέδρασε. Η μεγάλη πλειονότητα απέρριψε και περιθωριοποίησε αυτές τις ομάδες μίσους.

Διότι παρά την αβεβαιότητα, την ανασφάλεια και τον φόβο οι άνθρωποι κοινωνίες αντιλαμβάνονται τελικά προς τα πού βρίσκεται η πρόοδος και αυτόν τον δρόμο ακολουθούν, όσο δύσκολος κι αν είναι. Αυτό θα κάνουν και τώρα.

Ο κ. Αριστείδης Χατζής είναι αναπληρωτής καθηγητής Φιλοσοφίας Δικαίου και Θεωρίας Θεσμών στο Τμήμα ΜΙΘΕ του Πανεπιστημίου Αθηνών.